

literatura

JOAN GARÍ
oficidlector.blogspot.com

Inventari d'un àpat sensacional

Marcel Proust

Proust a Catalunya

DDAA

Edició de Xavier Pla
Arcàdia
Barcelona, 2016
382 pàgines

Ara mateix hi ha dues traduccions en marxa de *À la recherche du temps perdu* en català: la de Josep Maria Pinto a l'editorial Viena i la de Valèria Gaillard en Edicions 62. Aprofitant aquesta inèdita conjuntura, era potser el moment propici per fer un balanç dels "lectors, crítics, traductors i detractors de la *Recherche*" en els últims cent anys.

Sota els auspicis de la Societat d'Amics de Marcel Proust, presidida per Amadeu Cuito, i amb el sempre solvent paper editorial del professor Xavier Pla, es fa un inventari d'opinions sobre la qüestió. Al capdavant, com diu Pla en la introducció del recull, "Proust *també* forma part de la cultura catalana", i això es demostra per la quantitat d'autors de primera fila que, a casa nostra, li han dedicat una atenció preferent. D'una manera o altra, ningú amb una mínima exigència intel·lectual ha restat indiferent davant el monument proustià, però no pensem que sempre ha sigut des del penya-segat de la lloança i l'admiració incondicional. Mentre Josep Pla, en *El quadern gris*, el jutjava "Un dels cims més alts de la literatura d'avui", Joan Pérez-Jorba, per la mateixa època, escrivia: "El lector que logri llegir d'un tret una novel·la d'en Proust serà digne d'admiració".

És lògic, d'altra banda, que el peculiar estil de la *Recherche* despertara punts de vista dissímils. Joan Fuster, gens sospitós de pusil·lanimitat literària, el jutjava un "cicle verbal que a la larga pierde cualquier sabor que tuviese al principio", mentre Gaziél (que publica els millors articles sobre l'autor francès a Catalunya) se sincerava reconeixent que "este escritor ha realizado en el orden literario una revolución parecida a la de Einstein en el terreno de la interpretación del universo".

El dilema continua en vigor, per si cal dir-ho. No fa poc un escriptor valencià m'assegurava —el xiclet...— que no havia pogut passar de la tercera pàgina de *Combray*. Personalment, estic amb Gaziél: no em cansa mai de la frase proustiana en allò que té de prodigi inimitable, de llarga efusió sintàctica i moral. Els participants en *Proust a Catalunya*, siga com siga, són més del meu parer: Pere Gimferrer resulta especialment pertinent quan assegura que tota la *Recherche* és "una història de l'autoconeixement"; Antoni Marí rebla el clau en afirmar que el jo del protagonista de l'obra, "interior, íntim i particular", no arriba a establir una relació estable amb "el jo històric, mundà i contingent"; Valèria Gaillard, finalment, és oportuna en recordar la col·loquialitat de la *Recherche*, i per això "alguns crítics li van recriminar utilitzar un francès poc literari, un llenguatge més proper al de les mainaderes i les cambres" (sic).

Producte d'aquesta col·loquialitat irredempta és el malentès al voltant de la primera frase de l'obra: "Longtemps, je me suis couché de bonne heure". Una sentència perfectament banal traduïda al nostre idioma alternativament com "Durant molt temps, vaig anar-me'n al llit dejorn" (Jaume Vidal Alcover), "Durant molt de temps me'n vaig anar a dormir d'hora" (J. M. Pinto) o "Durant anys he anat a dormir d'hora" (V. Gaillard).

Els qui ens n'hem anat a dormir tard (i no enjorn, com he sentit dir a ma casa...) durant massa temps hem sigut nosaltres, els proustians irredemptes, i per culpa precisament de la seua lectura ceguerosa i indeturable. Proust no és com un xiclet (Fuster no va estar, per una vegada, a l'altura), sinó com un àpat sensacional ple d'insondables i inacabables matisos. Arribaran les postres, però no ens sentirem mai sadollats.